

گزارش پروژه درس هوش محاسباتی

استفاده از شبکه رزنت در تشخیص دستهبندی تصاویر

Deep Residual Learning for Image Recognition

نگارندگان: نیلوفر توحدی محمدعرشیا ثمودی مهبان قلی جعفری محمد عربزاده

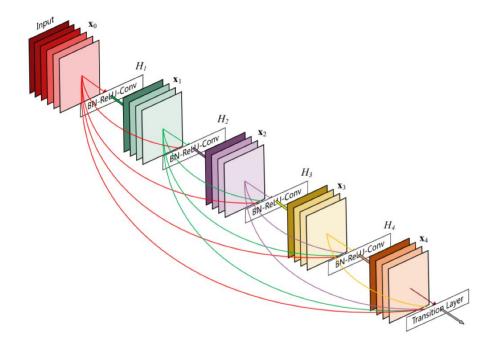
استاد راهنما جناب دکتر طالبی (دانشکده مهندسی برق – دانشگاه امیرکبیر)

پاییز 1400

چکیده

طی چند سال اخیر، در حوزه ی بینایی ماشین (Computer Vision) پیشرفتهای چشمگیری صورت گرفته است؛ به خصوص با معرفی شبکههای عصبی عمیق کانولوشن (CNN)، نتایج بسیار خوبی را در زمینه ی مسائلی مانند طبقهبندی تصاویر (Image Recognition) به دست آوردهایم.

طی سالها محققان به ایجاد شبکههای عصبی عمیق تر (افزودن لایههای بیشتر) برای حل و بهبود چنین کارهای پیچیدهای تمایل پیدا کردهاند، اما موضوع این است که با افزودن لایههای بیشتری به شبکهی عصبی، آموزش آنها دشوار میشود و دقت عملکرد شبکه شروع به کاهش می کند. اینجاست که رزنت (ResNet) به کمکمان می آید و به حل این مشکل کمک می کند.

واژههای کلیدی: پردازش تصویر ، شبکههای عمیق ، رزنت ، Resnet ، طبقهبندی تصاویر

فهرست مطالب

١	فصل 1: مقدمه
١	۱-۱- معرفی شبکههای عصبی عمیق — Deep Neural Network
١	۲-۱- معرفی شبکههای کانالوشنی - CNN
۲	1-2-1- عملكرد شبكه عصبي كانالوشني
٣	2-2-1- یک معماری ساده از معماری شبکه عصبی کانولوشن
٣	۳-۱- انواع شبکههای کانالوشنی
٣	LeNet-1-3-1
۴	
	ZFNET-1-3-3
۵	VGG-1-3-4
۶	
٧	فصل 2: بررسی شبکه Resnet
٧	۱–۲– پیدایش شبکه عصبی باقیماندهای
	-۲-۲ مزیتهای شبکه Resnet
٧	-1-2-2 اتصالات ميانبر، نقطهقوت رزنت
٨	2-2-2- طرز كار شبكه رزنت با اتصالات ميانبر
٩	-2-2-3 معماری شبکهی رزنت (ResNet)
١	فصل 3: پیادهسازی شبکه رزنت برای طبقهبندی تصاویر دیتاست ۲۰ – CIFAR
١	۰
	٢-٣- پيش پردازش دادهها
	٣-٣- ساختار مدل
	٣-۴ آموزش مدل
١	مراجع مراجع

فهرست اشكال

١	شکل(۱-۱) نمونهای از یک شبکه عمیق
۲	شكل (۲-۱) شماتيك نورون مصنوعي
٣	شكل (١–٣) معمارى شبكه عصبى كانولوشن
۴	شکل (۴-۱) LeNet لسيست
۴	شكل ۱-۵) AlexNet (۱-۵)
	شكل ZFNet)شكل 1-۶) ZFNet
	شکل (۲-۱) GoogLeNet (Inception) شکل (۲-۱)
۶	شکل (۱–۸) نحوه قرارگیری فیلتر کانالوشنی
٨	شکل (۲-۱) اتصال میانبر در زرنت
	شکل (۲-۲)
	شکل (۱-۳) برخی از تصاویر موجود در دیتاست CIFAR-۱۰ به همراه کلاس آنها
١	شكل (۲-۳)
	شكل (٣-٣)

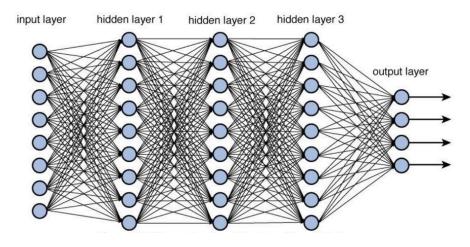
فصل 1: مقدمه

1-1- معرفی شبکههای عصبی عمیق – Deep Neural Network

در سالهای گذشته پیشرفتهای چشم گیری در حوزه بینایی ماشین یا Computer Vision اتفاق افتاده است. به خصوص با معرفی شبکههای عصبی کانالوشنی یا Convolutional Neural Networks، ما در حال رسیدن به نتایج امیدوار کنندهای از مسائل تشخیص طبقهبندی عکسها هستیم.

در طی سالیان، محققان با اضافه کردن لایه به شبکههای عصبی به مفهومی تحت عنوان شبکه عصبی عمیق با Peep در طی سالیان، محققان با اضافه کردن لایه به شبکههای عصبی به مفهومی تحت عنوان دقت دسته بندیها را نیز افزایش Neural Network رسیدند که که بتوان با آنها مسائل پیچیده تر را حل کرد و بتوان دقت دسته بندیها را نیز افزایش داد. اما با اضافه شدن لایههای بیشتر، نه تنها آموزش دادهها مشکل تر شد، بلکه دقت شبکه و نتایج آن نیز اشباع و حتی تنزیل پیدا کرد.

Deep Neural Network

شکل (1-1) نمونهای از یک شبکه عمیق

$\mathbf{CNN}$ – معرفی شبکههای کانالوشنی -1-2

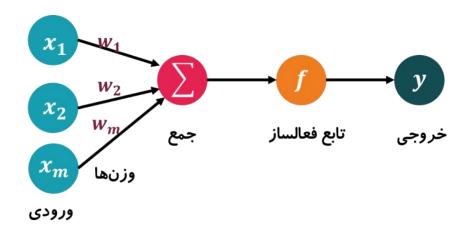
شبکه عصبی کانولوشن (Convolutional Neural Network) گل سرسبد ایدهها در یادگیری عمیق بـوده اسـت. بـه شبکه کانولوشن به اختصار CNN یا ConvNet گفته میشود. شبکه کانولوشن به اختصار CNN یا ConvNet گفته میشود. شبکه کانولوشن به اختصار Wiesel و Wiesel روی قشر بینایی (Visual Cortex) معرفی شد.

سرعت رشد شبکه کانولوشنی آنقدر زیاد بود که در مدت کوتاهی، در بسیاری از زمینههای مشکلِ بینایی کامپیوتر مانند شناسایی عمل انسان، تشخیص اشیا، شناسایی چهره و ردیابی انقلابی برپا کرد. با سیطره بر بینایی کامپیوتر، شبکه کانولوشنی در سایر زمینههای هوش مصنوعی مانند پردازش زبان و گفتار نیز وارد شد.

1-2-1 عملكرد شبكه عصبى كانالوشنى

شبکه عصبی کانولوشن همانند سایر شبکه های عصبی (مثلا شبکه عصبی MLP) از لایههای نـورونی بـا وزن و بایـاس بـا قابلیت یادگیری تشکیل شده است. قطعا میدانید که در هر نورون اتفاقات زیر رخ میدهد:

- نورون مجموعهای ورودی دریافت می کند.
- ضرب داخلی بین وزنهای نورون و ورودیها انجام می شود.
  - حاصل با بایاس جمع می شود.
- درنهایت، از یک تابع غیرخطی (همان activation function) عبور داده می شود.

شكل (2-1) شماتيك نورون مصنوعي

اما تفاوت شبکه عصبی CNN و CNN در ورودی سیستم است. به عنوان مثـال تصـاویر. تصـاویر معمـولا بـه شـکل یـک ماتریس دوبعدی از اعداد نمایش داده می شوند. هر درایه در این ماتریس دوبعدی معادل با یـک پیکسـل هسـت. اگـر یـک تصویر 100×100 داشته باشیم، یعنی 10000 پیکسل داریم که به صورت دوبعدی کنارهم قرار گرفتهاند.

حال تصور کنید بخواهیم یک لایه ورودی برای این 10000 پیکسل بسازیم؛ باید 10000 نورون برای لایه ورودی شبکه MLP درنظر بگیریم. اضافه کردن نورون و لایه بیشتر به این شبکه MLP باعث می شود شبکه ما شامل حجم بزرگی از یارامترها شود، محاسباتش هزینه بر باشد و البته Overfitting اتفاق بیفتد.

اما در شبکههای کانالوشنی اینگونه نیست و این شبکهها به گونهای طراحی شدهاند که برای ورودیهای با ساختار ماتریسی (دوبعدی و سهبعدی) به خوبی کار می کنند. شبکه MLP، ساختار دادههای ورودی را عوض می کند و یک ماتریس دوبعدی 1000 را تبدیل به یک بردار به ابعاد 10000 می کند. اما شبکه 100 ساختار ورودی را عوض نمی کند و به ارتباط بین پیکسلهای همسایه اهمیت می دهد.

اما این پرسش مطرح می شود که اساسا ارتباط بین پیکسلها چرا هائز اهمیت است؟ ارتباط پیکسلهاست که یک تصویر را تشکیل می دهد.

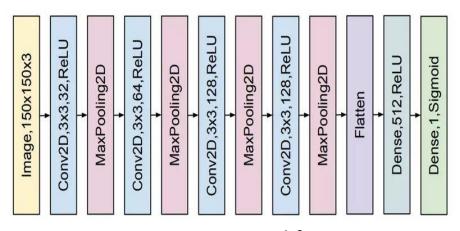
بنابراین، مهم است که ساختار تصویر یا ورودی را عوض نکنیم (تبدیل به بردار نکنیم) و همان ورودی اصلی را به شبکه بدهیم. دقیقا همان کاری که شبکه CNN انجام میدهد. اما عملکرد CNN به دادههای دوبعدی خلاصه نمی شود بلکه دادههای زیر را نیز پشتیبانی می کند:

- دادههای یک بعدی: سیگنال و sequence (مثلا یک sequence از کلمات)
  - دادههای دوبعدی: تصویر و طیف (spectogram) صوت
  - دادههای سه بعدی: ویدئو و تصاویر حجمی (مثلا تصاویر MRI)
  - دادههای چهاربعدی: تصاویر حجمی همراه با زمان (مانند fMRI)

2-2-1 یک معماری ساده از معماری شبکه عصبی کانولوشن

در شکل (1-3) یک مثال ساده از معماری شبکه عصبی کانولوشین نشیان داده شیده است. شبکه کانولوشین معمولا از بلوکهای مختلفی تشکیل شده است. لایهها یا بلوکهای مختلف در شبکه CNN عبارتند از:

- لايه ورودي (Input layer)
- لايه كانولوشن (Convolutional layer)
- لایه غیرخطی (Non-linear activation function) (معمولا تابع غیرخطی را همـراه بـا لایـه کانولوشـنی یکجا نشان میدهند)
  - لايه پولينگ (Pooling layer)
  - لایه فولی کانکتد (Fully connected layer)

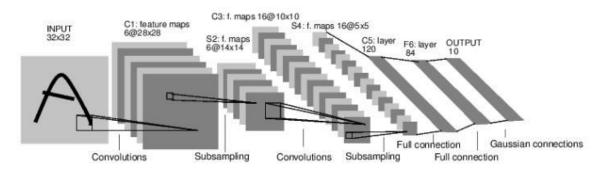
شکل (3-1) معماری شبکه عصبی کانولوشن

1-3- انواع شبكههاى كانالوشنى

LeNet -1-3-1

اولین شبکه ی کانولوشنالی که بسیار مطرح شد شبکه ی LeNet-5 بود که در مقاله ی" LeCun, Bottou, Bengio, Haffner و در سال applied to document recognition " نوشته شده توسط Yann Lecun و در سال این شبکه را می 1998 ارائه شد. نام شبکه نیز از نام Yann Lecun یکی از نویسندگان این مقاله برداشته شده است. این شبکه را می

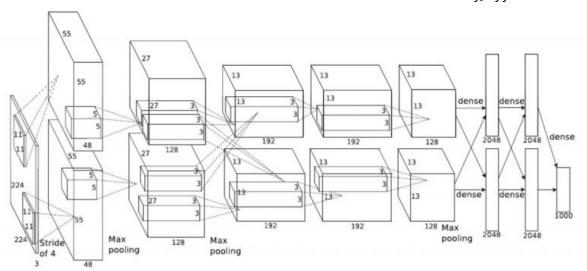
توان به عنوان اولین شبکه که فیلتر های کانولوشنالی در آن استفاده شده است نام برد. هدف این شبکه، خواندن کد پستی از پشت بسته های پستی بود.

شكل (1-4) LeNet

AlexNet -1-3-2

دومین شبکه ی نورونی کانولوشنالی مهمی که می توان نام برد شبکه ی AlexNet است که توسط که می توان نام برد شبکه ی نورونی کانولوشنالی ههمی که می توان نام برد سال 2012 معرفی شد. این شبکه دارای 8 لایه (پنج لایه ی کانولوشنالی و سه لایه کانولوشنالی و سه لایه (fully connected) است که موجب شده در دسته ی شبکه های کم عمق (Shallow) قرار گیرد.

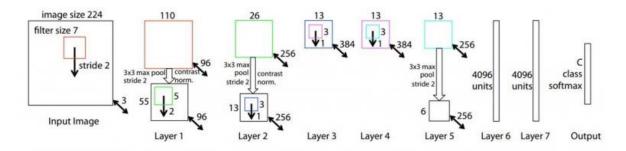

شكل (1-5) AlexNet

ZFNET -3-3-1

نویسنده های این شبکه، Matthew Zeiler و Rob Fergus بودند که نام شبکه نیز از آن ها گرفته شده.این شبکه از ایده زیادی برخوردار نیست و مهم ترین ایده آن، قسمت Visualization آن است. ابزاری که با استفاده از آن، کاربرد هر نورون در شبکه تا حدی مشخص می شود و به درک شبکه های کانولوشنالی کمک بزرگی کرد. در این ابزار می توان دید که در لایه های نخست، شبکه خطوط و لبه های ساده را تشخیص می دهد و در لایه های بعد نورون ها مفاهیم پیچیده تری

مانند صورت انسان یا نوشته را تشخیص میدهند. بعضی از نورون ها برای ما قابل فهم نیستند. ولی معلوم شده حذف آن ها هم تاثیری مانند حذف دیگر نورون ها در عملکرد نهایی شبکه دارد.

شكل (1-6) ZFNet

VGG -4-3-1

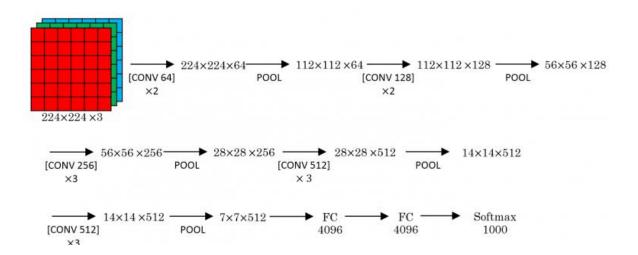
این شبکه، به دلیل این که تعداد HyperParameter ها را کاهش داده، پیچیدگی کمتری نسبت به AlexNet و ZFNet دارد و به دلیل همین سادگی، از محبوبیت بالایی برخوردار است.

در VGG در هر جا:

CONV به معنی فیلتر 3*3 با stride 3 و stride است.

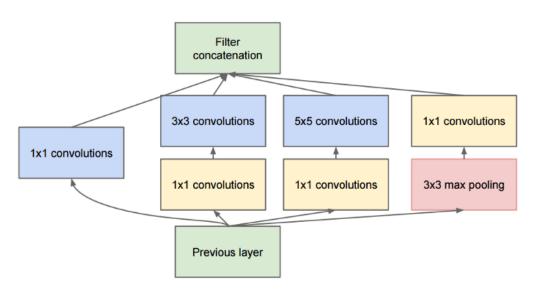
و POOL به معنى پولينگ 2*2، با stride 2 است.

سایز تصویر ورودی 3*224*224 است. سپس دو بار CONV با عمق 64 روی آن اعمال می شود.(با CONV اول، تصویر کاه*224*24 می شود.) سپس POOL روی آن اعمال می شود و با CONV دوم دوباره 64*224*24 می شود.) سپس POOL روی آن اعمال می شود و تصویر 64*112*112 می شود.(پولینگ روی عمق تاثیر نمی گذارد.) بقیه مراحل در شکل زیر قابل مشاهده هستند:

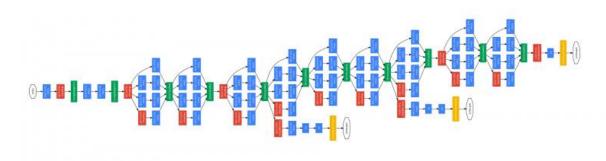
GoogLeNet (Inception) -5-3-1

این شبکه توسط Google در سال 2014 ارائه شد. نام آن ادای احترامی به Yann Lecun، سازنده LeNet، اولین شبکه کانولوشنالی، است. این شبکه با ایده عمیق تر کردن شبکه های کانولوشنالی که طبق گفته سازنده، برگرفته از دیالوگی در فیلم Inception است! برای همین به این نام نیز شناخته می شود. در این شبکه با ایس رویکرد که هایپر پارامتر های شبکه را هم به گونه ای به پارامتر قابل یادگیری تبدیل کنند، ما ژولی به نام Inception module طراحی شد.

شكل (1-7) GoogLeNet (Inception)

در این ماژول، ۳ فیلتر کانولوشنالی با اندازه های متفاوت و یک فیلتر پولینگ روی لایه قبلی اجرا شده و نتایج را به صورت یک تنسر واحد کنار هم می گذارد. در این صورت شبکه می تواند در لایه بعدی تصمیم بگیرد که از نتیجه کدام فیلتر و به چه اندازه می خواهد استفاده کند. سایز فیلتر های کانولوشنالی به صورتی که در تصویر مشخص است، 1*1, 8*8 و 5*5 است و فیلتر پولینگ با سایز 8*8 روی آن اجرا شده.

شكل (8-1) نحوه قرارگيري فيلتر كانالوشني

فصل 2: بررسى شبكه Resnet

2-1- پیدایش شبکه عصبی باقی ماندهای

شبکهی رزنت (ResNet) یا بهصورت کامل، Residual Network یکی از شبکههای عمیق معروف است. این شبکه را شبکهی رزنت (Ram Sun) یا بهصورت کامل، Shaoqing Ren)، ژان سان (Jian Sun) و زایانگیا ژوئنگ شیوکینگ رن (Xiangyu Zhang) در سال ۲۰۱۵ معرفی کردند. مدل رزنت تاکنون یکی از محبوب ترین و موفی ترین مدلهای یادگیری عمیق بوده است. این مدل برنده ی چالش ILSVRC در سال ۲۰۱۵ بود. دلیل موفقیت شبکهی رزنت یادگیری عمیق بوده است که به ما امکان آموزش شبکههای عصبی بسیار عمیق با بیش از ۱۵۰ لایه را داد. قبل از رزنت (ResNet) شبکههای عصبی بسیار عمیق، بهدلیل مشکل محوشدگی گرادیان (Vanishing Gradient)، دچار مشکل میشدند.

2-2- مزیتهای شبکه Resnet

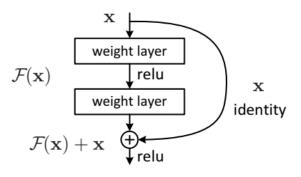
شبکههای یادگیری عمیق معمولی، مانند ZFNet ،AlexNet و VGGNet اغلب لایههای کانولوشنی و سپس لایههای کاملاً متصل (Fully Connected) برای طبقهبندی دارند، بدون هیچگونه اتصال میانبر. ما در اینجا آنها را شبکههای ساده (Plain Networks) مینامیم.

وقتی شبکه ی ساده (Plain Networks) عمیق تر هستند (یعنی لایه ها افزایش می یابند)، مشکل محوشدگی گرادیان (Vanishing Gradient) رخ می دهد؛ بنابراین عمیق ترکردن شبکه کار (Exploding Gradient) یا انفجار گرادیان (Vanishing Gradient) رخ می دهد؛ بنابراین عمیق ترکردن شبکه کار راحتی محسوب نمی شد که تنها با اضافه کردن لایه به شبکه آن را عمیق ترکنیم. اینجا بود که شبکه ی رزنت (ResNet) معرفی شد تا این مشکل را حل کند. این شبکه می تواند تا ۱۵۲ لایه داشته باشد.

2-2-1 اتصالات ميانبر، نقطهقوت رزنت

اتصالات میانبر (Skip Connections) یا اتصالات اضافی (Residual Connections) راه حلی بود که شبکه رزنت (ResNet) برای حل مشکل شبکه های عمیق ارائه کرد.

در شکل (2-1) یک بلاک اضافی (Residual Block) را مشاهده می کنیم. همان طور که مشخص است، فرق ایس شبکه با شبکه های معمولی این است که یک اتصال میان بر دارد که از یک یا چند لایه عبور می کند و آن ها را در نظر نمی گیرد؛ درواقع به نوعی میان بر می زند و یک لایه را به لایه ی دور تر متصل می کند.

شكل (1-2) اتصال ميانبر در زرنت

2-2-2 طرز كار شبكه رزنت با اتصالات ميانبر

با توجه به اینکه اکنون یک اتصال اضافی داریم، بنـابراین خروجـی ایـن بـلاک دیگـر ماننـد قبـل نیسـت؛ درواقـع قبـل از اضافهشدن این اتصال مقدار ورودی x در وزن متناظرش ضرب میشد و با مقدار بایـاس (Bias) جمـع میشـد و درنهایـت یک تابع فعالساز ReLU روی آن اعمال میشد.

$$H(x)=f(wx + b)$$

یا بهعبارت دیگر:

$$H(x)=f(x)$$

اما اکنون که اتصال میان بر را نیز داریم، مقدار x اتصال میان بر هم به مقدار (F(X اضافه می شود.

$$H(x)=f(x)+x$$

اما اینجا یک مشکل وجود دارد؛ از آنجا که در طول شبکه ی خروجی لایههای مختلف کانولوشن ابعاد مختلفی را دارد، بنابراین ممکن است مقدار x که اتصال میانبر از لایههای قبلی به f(x) اضافه می کند ابعاد متفاوتی را رقم بزند. برای حل این مشکل دو راه حل وجود دارد:

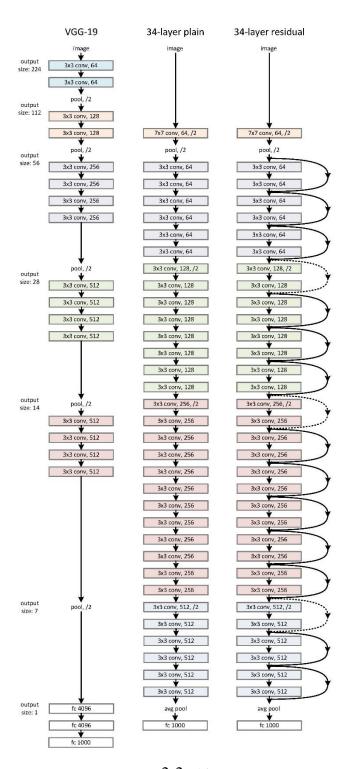
ابعاد اتصال میان بر را با استفاده از فرایند لایه گذاری با صفر (Zero padding) افزایش میدهیم و از لایههای کانولوشن 1*1 برای کاهش ابعاد ورودی استفاده می کنیم؛ در این حالت مقدار خروجی به این صورت محاسبه می شود:

$$H(x)=f(x)+w1.x$$

در اینجا ما یک پارامتر (وزن) W1 به مقدار X اضافه می کنیم. البته در راه حل اول این اتفاق نمی افتد؛ درواقع با استفاده از اتصالات میان بر در هنگام انتشار روبه عقب، اگر مقدار گرادیان خیلی کوچک شود، این امکان را داریم که با استفاده از این اتصالات به لایه های اولیه برسیم.

3-2-2 معماری شبکهی رزنت (ResNet)

رزنت از یک شبکهی ۳۴ لایهای ساده استفاده میکند که از معماری VGGNet الهام گرفته شده و به این شبکهی اتصالات میان بر اضافه شده است. این شکل نمایی از معماری رزنت (ResNet) را نشان میدهد.

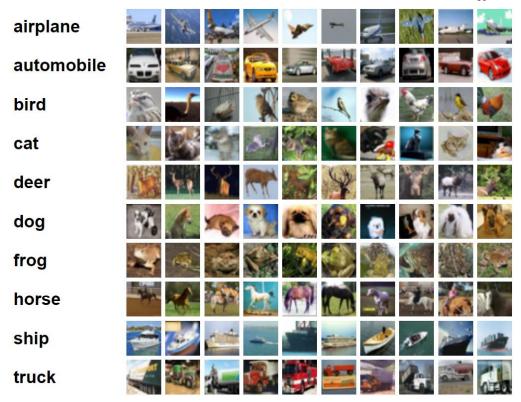

شكل (2-2)

فصل 3: پیاده سازی شبکه رزنت برای طبقه بندی تصاویر دیتاست CIFAR-10

3-1- دیتاست 3-1-CIFAR

در این پروژه با مسئلهی classification ده کلاسه، برای دستهبندی اشیا مختلف موجود در دیتاست classification در این پروژه با مسئلهی classification ده کلاسه، برای دستهبندی روبهرو بودیم. این دیتاست شامل 60 هزار تصویر با اندازه ی 32 در 32 پیکسل است که در ده گروه مختلف دستهبندی میشوند. از این 60 هزار تصویر، 10 هزار تصویر برای تست نهایی درنظر گرفته شده است. برخی از تصاویر این دیتاست در شکل (1-3) آورده شده است.

شكل (1-3) برخى از تصاوير موجود در ديتاست CIFAR-10 به همراه كلاس أنها

3-2- ييش يردازش دادهها

برای پیش پردازش داده ها، ابتدا لیبل های تصاویر را که اعدادی صحیح بین 0 تا 10 هستند، به صورت one-hot کدگذاری نمودیم؛ این مرحله برای سازگاری داده ها با شبکه ی عصبی لازم است.

جهت جلوگیری از overfit شدن مدل، بر روی دادههای آموزش، به صورت تصادفی تبدیلهای هندسی و رنگی مختلفی را

اعمال نموديم. اين تبديلها عبارتند از:

- Random Flipping •
- Random Saturation •
- Random Contrast •
- Random Brightness •

بجز موارد بالا، به کمک ماژول applications کتابخانهی keras، تصاویر متناسب با شبکهی ResNet پیش پردازش شدند. همچنین سایز تصاویر، به کمک تابع UpSampling2D کتابخانهی keras، به 256 در 256 پیکسل افزایش یافت؛ چرا که ورودی مناسب برای شبکهی ResNet در حدود 220 در 220 پیکسل است و تصاویر با سایز 32 در 32 برای آموزش توسط این شبکه بسیار کوچک هستند.

3-3- ساختار مدل

برای ایجاد مدل، از مدل از پیش آموزش یافتهی ResNet50 بر روی دیتاست imagenet استفاده نمودیم؛ به شکلی که پس از لایههای کانولوشنی، یک لایهی GlobalMaxPooling2D برای تبدیل خروجی کانولوشنی به بردار قرار گرفت. در لایهی بعد از آن، برای نرمالیزاسیون مقادیر خروجی، از لایهی BatchNormalization استفاده نمودیم. سپس یک لایهی Propout با نرخ 0.3 برای جلوگیری از overfit شدن مدل، و یک لایهی softmax برای طبقهبندی نهایی تصاویر قرار گرفت. ساختار کلی لایهها در شکل (2-2) نشان داده شده است.

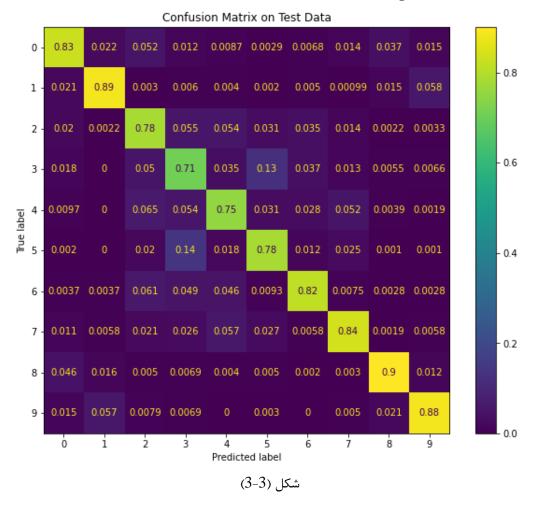
Model: "ResNet50"

Layer (type)	Output Shape	Param #		
Input_Layer (InputLayer)		0		
Resize_1 (UpSampling2D)	(None, 64, 64, 3)	0		
Resize_2 (UpSampling2D)	(None, 128, 128, 3)	0		
Resize_3 (UpSampling2D)	(None, 256, 256, 3)	0		
tfoperatorsgetitem_4 (SlicingOpLambda)	(None, 256, 256, 3)	0		
tf.nn.bias_add_4 (TFOpLambd a)	(None, 256, 256, 3)	0		
resnet50 (Functional)	(None, 8, 8, 2048)	23587712		
Max_Pool (GlobalMaxPooling2 D)	(None, 2048)	0		
Batch_Norm (BatchNormalization)	(None, 2048)	8192		
Dropout (Dropout)	(None, 2048)	0		
Classifier (Dense)	(None, 10)	20490		
Total nanams: 23 616 394				

Total params: 23,616,394 Trainable params: 24,586 Non-trainable params: 23,591,808

3-4 آموزش مدل

برای آموزش مدل، وزنهای لایههای از پیش آموزش داده شده ی کانولوشنی را ثابت نگه داشتیم و تنها وزنهای لایههای از پیش آموزش دادیم. برای آموزش از بهینهساز BatchNormalization و BatchNormalization و Categorical Cross Entropy و Stochastic Gradient برابر با 64 استفاده نمودیم. پس فرخ یادگیری 0.01 و تابع هزینه ی و تابع هزینه ی 82 درصد رسید. شکل (3–3) ماتریس درهمنهی نرمالیزه شده ی مدل را بر روی دادههای تست نشان می دهد.

طبق شکل (3–3)، میبینیم که دقت مدل بر روی همه ی کلاسها، بین 71 تا 90 درصد است. طبق این ماتریس می توانیم ببینیم که 13 درصد دادههای کلاس 3 اشتباها در کلاس 5 قرار گرفته است و 14 درصد دادههای کلاس 5 در کلاس 3 قرار گرفته است. با توجه به این که سایز تصاویر اصلی 32 در 32 در بوده است و ویژگیهای ظاهری سگ و گربه بسیار به هم نزدیک هستند، خطای مدل در این مورد قابل توجیه است.

مراجع مراجع

مراجع

[1] Deep Residual Learning for Image Recognition Kaiming He, Xiangyu Zhang, Shaoqing Ren, Jian Su https://arxiv.org/abs/1512.03385